

Képzés és Gyakorlat

Training & Practice

20. évfolyam, 2022/1-2. szám

Képzés és Gyakorlat

A Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus Neveléstudományi Intézetének
és a Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Karának
neveléstudományi folyóirata

20. évfolyam 2022/1–2. szám

Szerkesztőbizottság

Kissné Zsámboki Réka főszerkesztő

Szerkesztők:

Pásztor Enikő, Molnár Csilla

Kloiber Alexandra, Frang Gizella, Patyi Gábor,

Kitzinger Arianna angol nyelvi lektor

Szerkesztőbizottsági tagok:

Podráczky Judit, Varga László, Belovári Anita,

Kövérné Nagyházi Bernadette, Szombathelyiné Nyitrai Ágnes, Sántha Kálmán

Nemzetközi Tanácsadó Testület

Ambrusné Kéri Katalin, Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Pécs, HU

Andrea M. Noel, State University of New York at New Paltz, USA

Bábosik István, Kodolányi János Főiskola, Székesfehérvár, HU

Horák Rita, Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka (Szerbia),

Tünde Szécsi, Florida Gulf Coast University, College of Education, Fort Myers, Florida, USA

Jaroslaw Charchula, Jesuit University Ignatianum In Krakow, Faculty of Pedagogy Krakow, PO

Suzy Rosemond, KinderCare Learning Center, Stoneham, USA

Krzysztof Biel, Jesuit University Ignatianum in Krakow, Faculty of Education, Krakow, PO

Jolanta Karbowniczek, Jesuit University Ignatianum in Krakow, Faculty of Education, Krakow, PO

Maria Franciszka Szymańska, Jesuit University Ignatianum in Krakow, Faculty of Education, Krakow, PO

Abdülkadir Kabadayı, Necmettin Erbakan University, A.K. Faculty of Education, Konya, TR

Szerkesztőség

Kissné Zsámboki Réka főszerkesztő

Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

Képzés és Gyakorlat Szerkesztősége

E-mail: kissne.zsamboki.reka@uni-sopron.hu

9400, Sopron, Ferenczy János u. 5.

Telefon: +36-99-518-930

Web: <http://trainingandpractice.hu>

Web-mester: Horváth Csaba

Felelős kiadó: Varga László dékán

A közlési feltételeket

a <http://trainingandpractice.hu> honlapon olvashatják szerzőink

Képzés és Gyakorlat

Training and Practice

20. évfolyam, 2022/1-2. szám

Volume 20, 2022 Issue 1-2.

TARTALOM

Table of Contents

TANULMÁNYOK

DINNYÉS KATALIN JULIANNA – PUSZTAFALVI HENRIETTE: <i>Digitális oktatás (hiánya) az egészségnevelésben – összehasonlító elemzés</i>	5
EMRI ZSUZSA – ANTAL KÁROLY: <i>Az elektorenkefalográfia alkalmazása az oktatásban</i>	14
IZSÁK HAJNALKA: <i>Javítóintézeti nevelők metaforákban tükröződő intézményképe</i>	28
SZONTAGH PÁL: <i>Hivatás- és pályamotiváció a Kárpát-medencei óvodapedagógus- és tanítójelöltek körében</i>	41

KÉPZÉS ÉS GYAKORLAT

CSÁKINÉ DOBOS LAURA: <i>Környezettudatosságra nevelés a múzeumokban</i>	50
GERLANG VIVIEN: <i>Fogalmi térképekkel és gondolattérképekkel támogatott földrajztanulás</i>	59
GŐSI ZSUZSANNA – KASSAY LILI: <i>Az online oktatás nehézségei a sportszervező képzésen</i>	71
HORVÁTH KATALIN: <i>Teaching Creative Musical Skills: Different Ways of Development in Instrumental Music Education</i>	80

KISZL PÉTER:
Pénzügyi kultúra a könyvtár- és információtudományi képzésben..... 98

MILU ILDIKÓ – BALOGH BENCE – NAGY DÁVID – KOCSIS ZSÓFIA:
*A kreatív tanulás és tanítás szolgálatában Gamifikációs értékelés
a saját fejlesztésű MotivApp applikációval* 110

RECENZIO

VÓDLI ZSOLT ISTVÁN:
A II. világháborút bemutató múzeumok a békére nevelésért 122

KÉPZÉS ÉS GYAKORLAT

DOI: 10.17165/TP.2022.1-2.5

CSÁKINÉ DOBOS LAURA¹

Környezettudatosságra nevelés a múzeumokban²

A múzeumoknak kitüntetett helye és szerepe lehet a szemléletformálásban, hiszen a környezettudatosságra neveléshez és ismeretszerzéshez hozzátartozik az élettelen természeti értékek bemutatása és a földtani örökségünk megőrzése is. A múzeumi foglalkozásokon részt vevő gyerekek környezettudatos készségeit a lehető legszélesebb tudományos alapokkal lehet fejleszteni, ismereteiket bővíteni az élő természeti értékek bevonásával. A múzeumokban számos változtatás mellett fokozható a diákok környezeti nevelésének intenzitása, ami azt eredményezi, hogy a pedagógusok szívesebben fogják elhozni a diákokat múzeumi foglalkozásokra, vagy hívják intézményükbe a foglalkozást tartó személyt. A tanulmány a környezettudatosságra nevelés és a múzeumpedagógiai foglalkozások közös pontjainak megtalálására irányul, szakirodalmi áttekintést igyekszik nyújtani és empirikus kutatási célokat fogalmaz meg.

1. A múzeumok szerepe, a múzeumpedagógia fogalma

A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény megfogalmazása szerint „a múzeum feladata a kulturális javak meghatározott anyagának folyamatos gyűjtése, nyilvántartása, megőrzése és restaurálása, tudományos feldolgozása és publikálása, valamint kiállításokon és más módon történő bemutatása”³.

A múzeumi programok rohamosan fejlődnek, így velük együtt a múzeumpedagógiai foglalkozások is egyre népszerűbbek az oktatási intézmények között.

Napjainkban a múzeumpedagógia egyre nagyobb népszerűségnek örvend és egyre gyorsabban fejlődik. Nyugat-Európában és az Egyesült Államokban már régóta alkalmazzák az iskolai oktatásban. A 19. század közepén az oktatási funkció egyre nagyobb szerepet kapott a bemutatott ismeretek és minták értelmezésével. Az oktatási programok fontossá váltak, a kiállítótérek eltértek a kutatási gyűjteményektől. Pedagógiai szempontból a múzeumpedagógia a

¹ PhD hallgató, Soproni Egyetem Roth Gyula Erdészeti és Vadgazdálkodási Tudományok Doktori Iskola; Erdő- és Környezetpedagógia Program; email: csakinedoboslaura@gmail.com

² Az Innovációs és Technológiai Minisztérium Kooperatív Doktori Program Doktori Hallgatói Ösztöndíj Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

³ 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről

felvilágosodásban és a 20. század eleji reformpedagógiai irányzatokban gyökerezik. A kialakulásában szerepe volt John Dewey-nek és Jean Piaget-nek (Tanóczy, 2019).

Berry Lord a múzeumpedagógiát a következőképpen fogalmazta meg: a múzeumi tanulás egy olyan informális, önkéntes környezetben szerzett tapasztalat, amelyben új attitűdökkel, érdeklődésekkel és értékekkel leszünk gazdagabbak (Lord, 2007).

A hazai példákat tekintve a múzeumi hálózat méretéhez és felszereltségéhez viszonyítva a múzeumpedagógiai foglalkozások kínálata optimális, azonban a közoktatás rendszeréhez történő illeszkedés vonatkozásában csak kihasználatlan lehetőségekről beszélhetünk (Beáné Losonci, 2019).

Nem szabad elfelejteni, hogy a múzeum nem közoktatási intézmény. Köztes helyzetben van a tanulás és a szórakozás között. A múzeumpedagógia pedagógiai oktató és nevelő tevékenység, mely figyelembe veszi a korosztályi sajátosságokat is (Perczes, 2010), hiszen a múzeumpedagógusnak az is feladata, hogy a látogatók összes generációjával tudjon foglalkozni. A kiállítások több foglalkozásból álló sorozatok, így nagyobb elmélyülést jelentenek a témában, mintha egyszeri élményt kapnánk (Foghtűy, 1993).

A múzeumok a kiállítások mellett eszközökkel, tevékenységekkel és foglalkozásokkal is érdekesebbé tehetik a programjaikat. Ez segítheti a múzeumlátogató szemléletének alakítását, akár a természetről és a környezetről is (Dominek, 2021).

2. Környezeti nevelés

A környezeti nevelés fogalma nagyon összetett. Értelmezhetjük úgy, mint környezeti kultúra átadását, amibe beletartozik a természeti és a teremtett környezetről való gondolkodás is. Feltétel, hogy készítsen fel a környezeti problémák és konfliktusok kezelésére, tegyen képessé és késztesse a környezetet jobbító cselekvésekre, mutasson rá az ember és a természet harmonikus kapcsolatára (Lehoczky, 1999).

A környezeti nevelés során integráltan jelennek meg a különböző tudományterületek, emiatt szempontjainak át kellene hatnia a pedagógia teljességét (Lükő, 2003). A környezeti nevelés a pedagógiai gyakorlat sajátos területe, önálló céljai, jellegzetes módszerei és szinterei vannak (Lükő, 2011).

A környezeti nevelést a rendszerben való gondolkodás jellemzi. Egyszerre jelenik meg benne, a holisztikus szemléletmód, a lokalitás – globalitás, a jelen fontossága – a jövőorientáltság, valamint az együttműködésre és a probléma megoldásra törekvés. Az iskolai környezeti

nevelés történhet oktatási időben az intézményen belül, vagy tanórán kívül is (Kováts-Németh, 2010).

Az egyes országok környezeti nevelési gyakorlatát oktatási dokumentumok szabályozzák. Ezek az oktatási dokumentumok nemzeti szinten az oktatáspolitikai eszközök. A tanulás tartalmát és követelményeit a nemzeti alaptantervek tartalmazzák, amelyekből a helyi tantervek készülnek. Ezekben minden EU-s tagország esetében vannak környezeti nevelési szövegrészek, fejezetek (Saly, 2012).

Halászné Szakács a következőképpen vélekedik az iskolán kívüli oktatás és nevelés szintjeiről és módszereiről: napjainkra Magyarországon is a múzeumok, állatkertek, botanikuskeretek, tematikus oktató- és bemutatóhelyek – melyek elsődlegesen tudományos gyűjtemények – a környezeti nevelés helyszíneivé váltak (Halászné Szakács, 2017).

Ez egy fontos lépés a múzeumpedagógiában. Egy művészeti alkotás is betölthet ismeretterjesztő funkciót, főleg egy egész kiállítás. Éppen ezt kihasználva, egy kiállításhoz tartozó tematikákat meg lehet tervezni úgy, hogy épüljön bele környezeti nevelés is (Csákiné Dobos, 2020). Egy kis település múzeumában, a Pásztói Múzeumban, ilyen interdiszciplináris projekteket valósítottunk meg, amit az 1. táblázat jól reprezentál.

	Statikus múzeumpedagógiai foglalkozás	Csak környezeti nevelést célzó foglalkozása	Múzeumpedagógiai foglalkozás környezeti nevelést tartalmazó elemekkel
Múzeumpedagógiai foglalkozások száma	16	49	172
Múzeumpedagógiai foglalkozásokon résztvevők száma	259	1179	3442
Átlag	16,2 fő/foglalkozás	24,1 fő/foglalkozás	20 fő/foglalkozás

1. táblázat: A Pásztói Múzeum múzeumpedagógiai foglalkozásainak száma és résztvevőik (2018 – 2019)
(Saját szerkesztés, 2022)

A környezeti nevelés megjelenése mellett a környezeti muzeológia az 1970-es évek óta számos kezdeményezés tárgya volt, egyrészt a környezeti témáknak szentelt kiállítások, másrészt a kialakuló muzeológia elmékedésének mozgalma révén (Fortin-Debart, 2003).

3. A környezeti nevelés megjelenése a múzeumokban

A múzeum kiváltságos szereplője lehet a környezeti nevelésnek, hiszen az egyik alapvető küldetése a tudomány, az örökség és a társadalom közötti kapcsolat megteremtése. A látogatók itt közösségi élményben részesülhetnek. Az oktatási eszközei fotókból, szövegekből, videókból és játékokból állnak (Boudjema, 2019).

„A környezeti nevelés fontos színterei a múzeumok. Lehetőséget adnak arra, hogy az élet-hosszig tartó tanulás szellemiségében ne csak a gyerekek, hanem a felnőttek is kézzel fogható közelségbe kerüljenek természetes és kulturális környezetükkel” (Fodor, 2015, p. 249).

A múzeumpedagógia komplex témaköröket dolgoz fel, különböző tudományterületeket kapcsol össze egy egységgé, így a környezeti nevelés elsajátításhoz használatos módszerek könnyedén alkalmazhatók.

„A múzeumi környezeti nevelés célja, hogy segítse a múzeumlátogató gyermeket az élővilág és az ember kölcsönhatásának jobb megismerésében, a problémahelyzetek felismerésében és orvoslásában. A múzeum a foglalkozás alatt megvalósuló nevelésével, a fiatalok természet-tudatos magatartásának formálásával várhatóan hozzájárul az egyén személyiségének fejlődéséhez, a gyermekközösség környezeti kompetenciájának kiteljesedéséhez” (Elekes, 2012, p. 6).

Franciaországban George Henri Rivière, a Rennes-i Musée de Bretagne létrehozásával, olyan új múzeumtípust fejlesztett ki, amely programjának középpontjába az ember és környezetének kapcsolatát állítja: az ökomúzeumot (ecomusée) (Waidacher, 2011).

1971-ben, Hugues de Varine a kilencedik ICOM (*International Council Of Museums*) konferenciára a következőképpen fogalmazta meg az első ökomúzeumok meghatározását: ez *"egy töredezett, interdiszciplináris múzeum, amely az embert időben és térben, természetes környezetében és kultúrájában mutatja be"* (Le Marec, 2011). Mára már több európai országban is megjelentek az ökomúzeumok.

Ezenkívül például Franciaországban a Nemzeti Oktatási Minisztérium felkérte a tanárokat, hogy a környezettudatosságra nevelés keretein belül, erős partner kapcsolatokat alakítsanak ki a múzeumokkal (Fortin-Debart, 2003).

Ugyanakkor több angolszász kiállítás az ember környezetre gyakorolt hatásával kezdett foglalkozni: például „Túlélő ember” 1969-ben a New York-i Amerikai Természettudományi Múzeum századik évfordulója alkalmából, „Az ember és környezete” 1974-ben a Field Museum of Natural History Chicagóban, vagy „A vadon élő állatok védelme – A vadon élő élelnek

és növények védelméről szóló törvény 1975” Természettudományi Múzeum Londonban. Valószínűleg hozzájárultak ahhoz, hogy felhívják a figyelmet a társadalmi élet minden területére kiterjesztett környezeti nevelés szükségességére (Zwang, Girault, 2019).

Tagadhatatlan, hogy a tudományos oktatás világa és a muzeális intézmények partnerkapcsolatokat keresnek. Tény, hogy e két entitás kapcsolata összetett. Az iskolai oktatás és a múzeum egy összetett szerkezet, olyan, mint egy tandem. Az iskolai, turista- és családi látogatások többféle értelmezés terévé teszik a múzeumot, különböző oktatási eszközöket használ (formális, nem formális és informális) egyidejűleg, ugyanazon a helyen és időben (Denauw, 2012).

2012-ben, Elekes, doktori disszertáció megírása kapcsán vizsgálta, hogy a múzeumpedagógiai foglalkozások alatt tervszerűen megszervezett neveléssel, fejleszthető-e a gyermekben a természet védelméhez vezető funkcionális tudás. Kutatásával igazolta, hogy tudatos neveléssel kialakítható a gyerekekben a környezeti problémák kezeléséhez szükséges gondolati struktúra (Elekes, 2012). Ennek tudatában, a múzeumok szerepét a környezettudatos magatartás alakulásában egy kutatás keretében kívánjuk vizsgálni a következő célkitűzések mellett:

- A kutatás célja, hogy múzeumi foglalkozások kapcsán a harmadik osztályos tanulóktól a hatodik osztályos tanulókig megfigyeljük a környezeti nevelés hatásait, dokumentáljuk a diákok ismeret-szint változásait és mérjük a rövid, illetve a hosszú távú emlékezést.
- Cél véletlen valószínűségű mintavétellel felmérni, a kutatás alatt vizsgált múzeumok vonzáskörzetéhez tartozó oktatási intézmények pedagógusainak, intézményvezetőinek és diákjainak környezeti ismereteit.

A kutatás főbb módszerei a szakirodalom feltárásakor a forráselemzés és dokumentumelemzés (hazai és külföldi szakirodalmak, jogszabályok, tantervek, tantárgyi tematikák, foglalkozástervezetek, kapcsolódó kutatások, vizsgálatok, statisztikák, jelentések).

A kutatás empirikus felmérései során három helyszínen, három foglalkozáshoz kapcsolódva 1526 kérdőív (ezen belül teszt) felvételére került sor (tudásszintérés, önkontrollos pedagógiai kísérlet). Az „előtte-utána” vizsgálatok eredményeinek feldolgozása folyamatban van. A felmérés egy év elteltével megismétlésre kerül (longitudinális vizsgálat). A kutatás eredményeit a következő lapszámokban szeretnénk publikálni.

4. Összefoglalás, kitekintés

Fontos, hogy a múzeumpedagógiai foglalkozásoknál egyre nagyobb teret kapjon a környezet-tudatosságra nevelés, ami szerepet játszik a környezettel kapcsolatos attitűdök és a következő nemzedék felelősségteljes szemléletének kialakításában. Sohasem késő megújulni, vagy elkezdni egy jól bevált programot az oktatási intézményekben. Sok szakembertől kaphatunk segítséget.

A környezeti neveléssel megfűszerezett múzeumpedagógiai foglalkozások hatékonyságát növeli a kommunikáció és a megfelelő mértékű tájékoztatás.

A fenntartható fejlődés érdekében a szülők mellett nagy szükség van a naprakész ismeretekkel bíró pedagógusokra, hogy a gyermekek környezettudatosan nevelkedjenek (Lett, Jáger, Stark, 2015).

A fenntarthatóság pedagógiájának térnyerése összekapcsolódik a környezeti nevelés átalakulásával, a főbb irányelveket a fenntarthatóság pedagógiája számos tényezővel bővíti ki, illetve teszi hangsúlyosabbá (Havas, Varga, 2006; Kiss, Zsiros, 2006; Lükő, Kollarics, 2013).

Nagyon jó példa erre a Pásztói Múzeum, ami a gyűjteményét, tudását és felkészültségét felhasználva kiállítások, közönségprogramok és publikációk formájában komplex múzeumi élményt nyújt a társadalom valamennyi korosztályának. A benne folyó kutatómunka és közművelődési tevékenység révén hozzájárul a Kárpát-medence geodiverzitásának megismeréséhez és megismertetéséhez. A múzeumpedagógiai foglalkozások során pedig nagy hangsúlyt fektet a diákok aktív részvételét igénylő módszerekre, az élményszerű keretek között történő ismeretátadásra (Hír, 2017).

A pedagógusok terhelése könnyíthető környezeti nevelők, erdőpedagógusok, múzeumpedagógusok, stb. bevonásával. Már azzal is sokat tehetünk a gyerekekért, ha megtartjuk nekik a zöld jeles napokat.

A környezeti nevelésre szükség van. Ezt bizonyítja az a felmérés is, amit Kollarics, Hartl és Molnár 2020-ban, Fenntarthatósággal kapcsolatos attitűdök feltárása különböző célcsoportokban című, kutatásukban tapasztaltak. Az ő eredményeik is azt mutatják, hogy a mintájukban a válaszadók többsége fontosnak tartja az oktatást, a szemléletformálást (Kollarics, Hartl, Molnár, 2020).

Sajnálatos, hogy a Nemzeti Alaptanterv nem ezt támogatja. Pl.: 2020-tól kivette a környezetismeretet az 1 – 2.osztályból. Ezzel a döntéssel nagyobb szerepet kapott minden környezet-tudatosságra nevelést célzó program. Kitarással, valamint a nemzeti parkok, erdőgazdaságok,

különböző egyesületek, az oktatási és kulturális intézmények összefogásával életben tudjuk tartani a környezeti nevelés létjogosultságát.

BIBLIOGRÁFIA

- Alariae-Faculté, V. (2013). Société – le musée de sciences naturelles comme acteur social de l'environnement? *Dire*, Volume 22. No.°3. [online] https://www-ficsum-com.translate.goog/dire-archives/volume-22-numero-3-automne-2013/societe-le-musee-de-sciences-naturelles-comme-acteur-social-de-lenvironnement/?_x_tr_sl=fr&_x_tr_tl=hu&_x_tr_hl=hu&_x_tr_pto=op,sc [2022. február 03.]
- Beáné Losonci K. (2019). Lehet-e elég korán elkezdni? Természettudományos irányultságú múzeumpedagógiai foglalkozások óvodások részére. In.: *Neveléstudomány: Oktatás kutatás innováció*. Vol. 2019 No. 2. pp. 42–55. DOI: [10.21549/NTNY.26.2019.2.3](https://doi.org/10.21549/NTNY.26.2019.2.3)
- Boudjema, C. (2019). Éducation muséale en ligne et engagement : La participation des musées à l'éducation à l'environnement. In.: *Éducation relation à l'environnement*, Volume 15. No. 1. DOI: [10.4000/ere.4551](https://doi.org/10.4000/ere.4551)
- Csákiné Dobos L. (2020). A környezeti nevelés gyakorlata egy természettudományi tematikus múzeumban, a Pásztói Múzeumban. In: Lett, B. et al. (Ed.), *Tanulmánykötet Mészáros Károly tiszteletére 2020* (pp. 121–133). Sopron: Sopron Egyetem Kiadó.
- Denauw, C. (2012). Éducation et musée: Un tandem complexe. *Sociétés*, Vol. 118. No. 4 pp. 87–95. DOI: [10.3917/soc.118.0087](https://doi.org/10.3917/soc.118.0087)
- Dominek D. L. (2021). *Élményalapú környezeti nevelés a természettudományi múzeumokban*. Szeged: Belvedere Meridionale kiadó.
- Elekes É. (2012). *A természettudatos magatartás kialakításának lehetőségei a Magyar Természettudományi Múzeum Kézbe vehető múzeumának gyermekfoglalkozásain* [Doktori disszertáció]. Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest.
- Fodor R. (2015). A környezeti nevelés lehetőségei a múzeumban. In: *Környezeti nevelés és tudatformálás*, (pp. 249–255). Eger: Eszterházy Károly Főiskola Líceum Kiadó.
- Foghtűy K. (Ed.) (1993). *Múzeumpedagógia*. Budapest: Korona Kiadó Kft.
- Fortin-Debart, C. (2003). *Contribution à l'étude du partenariat école-musée pour une éducation relative à l'environnement : tendances et perspectives de la médiation muséale pour une approche critique des réalités environnementales*. Doctorat de muséologie du Muséum national d'histoire naturelle, Paris.

- Halászné Szakács É. (2017). Az iskolán kívüli oktatás és nevelés szinterei és módszerei Múzeum-, zoo-, botanikus kerti és erdőpedagógia. In: Lett, B. et al. (Ed.), *Tanulmánykötet Mészáros Károly tiszteletére 2017*, pp. 95–119. Sopron: Soproni Egyetem Kiadó.
- Havas P. & Varga A. (2006): A környezeti neveléstől a fenntarthatóság pedagógiai gyakorlata felé. In: Varga Attila (szerk.) (2006): *Tanulás a fenntarthatóságért*, pp. 49 – 72. Budapest: Országos Közoktatási Intézet.
- Hír J. (2017). *Küldetésnyilatkozat, Pásztói Múzeum*. [online] <https://www.pasztoimuzeum.hu/latogatoknak/a-muzeum/bemutatkozas-2/> [2022. január 22.]
- Kiss F. & Zsiros A. (2006): *A környezeti neveléstől a globális nevelésig*. Oktatási segédanyag. Nyíregyháza: Megyei Pedagógiai, Közművelődési és Képzési Intézet.
- Kollarics T. & Hartl É. & Molnár K. (2020). Fenntarthatósággal kapcsolatos attitűdök feltárása különböző célcsoportokban. In: *Képzés és Gyakorlat*, 18. évf. 3–4. sz. pp. 50–59. DOI: [10.17165/TP.2020.3-4.5](https://doi.org/10.17165/TP.2020.3-4.5)
- Kováts-Németh M. (2010). *Az erdőpedagógiától a környezetpedagógiáig*. Pécs: Comenius Kiadó.
- Lehoczky J. (1999). *Iskola a természetben, avagy A környezeti nevelés gyakorlata*. Budapest: Raabe Klett Könyvkiadó Kft.
- Le Marec, J. (2011). L'environnement et la participation au musée: différentes expressions culturelles des sciences. *La Revue*, Vol. 3 No. 61, pp. 167 – 174.
- Lett B. & Jáger L. & Stark M. (2015). A Nemzeti Erdőstratégia (NES) és Erdőprogram (NEP) megújítása – Az intézkedési területek harmonizációja. In: *Erdővagyon-gazdálkodási közlemények*. Sopron: Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó.
- Lord, B. (2007). What is Museum-Based Learning? In: *The Manual of Museum Learning*. Lanham: AltaMira Press.
- Lükő I. (2003). *Környezetpedagógia. Bevezetés a környezeti nevelés pedagógiai és társadalmi kérdéseibe*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Lükő I. (2011). *Tartalmi és szervezeti átalakulások a szakképzésben: Műszaki és környezetpedagógiai aspektusok*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Lükő I. & Kollarics T. (2013). The Significance of Environmental Sustainability in Adult Environmental Education. *International Journal of Environmental Protection*, Vol. 3. No. 4. pp. 1–9.
- Perczes Á. (2010). *Múzeumpedagógia*. [online] <http://www.jokai16.hu/tamop/innovaciok/muzeumpedagogia.pdf> [2022. január 25.]

- Saly E. (2012). *Nemzetközi és hazai környezeti nevelés tapasztalatainak összefoglalója*. [online] https://ofi.oh.gov.hu/sites/default/files/attachments/saly_erika_-_nemzetkozi_es_hazai_kornyezeti_nevelési_tapasztalatok_összefoglaloja.pdf [2022. január 12.]
- Szabolcs É. (2001). *Kvalitatív kutatási metodológia a pedagógiában*. Pedagógus Könyvek. Budapest: Műszaki Könyvkiadó.
- Tanóczy G. (2019). A múzeumpedagógiáról. In: *Eruditio-Educatio*, 14. évf. 4. sz. pp. 94–104.
- Waidacher, F. (2011). *Az általános muzeológia kézikönyve*. Oktatási segédanyag. Budapest: ELTE BTK Művészettörténeti Intézet.
- Zwang, A. & Girault, Y. (2019). L'éducation à l'environnement au sein des aires protégées et des musées. In.: *Éducation relative à l'environnement*, Vol. 15. No. 1. DOI: [10.4000/ere.4597](https://doi.org/10.4000/ere.4597)
1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről. [online] <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700140.tv> [2022. január 23.]

CSÁKINÉ DOBOS, LAURA
ENVIRONMENTAL EDUCATION IN MUSEUMS

Museums are ideal venues for engagement in education for sustainability. Collections can allow students to study and interpret connections between the presentation of inanimate natural values and the description of living natural values. In museums, the intensity of environmental education for students can be increased. The study focuses on finding some common points between environmental education and the educational activities of museum pedagogy. It tries to provide a literature review and formulates empirical research goals.